

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 27.

Tisdagen den 28 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till särskilda utskottet propositionen, nr 212, angående anslag till vissa arbeten under kommunikationsdepartementet för motverkande av arbetslösheten.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 211, angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten yttrade:

*Vid remiss av
propositionen
nr 211.*

Herr Carlström: Herr talman! Då samtliga partier ju blivit representerade med sina bästa män — får man väl säga — i det s. k. välfärdutskott, som har att behandla de viktiga frågorna om arbetslösheten, kan det kanske synas onödigt att vid remiss av Kungl. Maj:ts förslag i dag gå upp och yttra sig här i kammaren. Jag har emellertid en känsla av, att om vi män i ledet vilja uttala oss i hithörande frågor, vi kanhända böra göra det nu, innan frågorna avgöras i utskottet. Det är möjligt, att när ärendet kommer tillbaka därifrån det undergått en behandling, som gör, att vad vi här i kammaren sedan ha att andraga egentligen icke kan ändra de beslut i den ena eller andra riktningen, som man inom utskottet kommit till, vare sig nu dessa beslut lända till landets välfärd eller ofärd.

Jag var för några år sedan i tillfälle att såsom medlem av arbetslöshetsförsäkringssakkunniga studera ifrågavarande problem en liten smula, och jag har dessutom under flera år försökt att få ett begrepp om arbetsmarknadens problem i övrigt. Jag har också här i kammaren vid åtskilliga tillfällen förut, då arbetslöshetsfrågan varit uppe, uttalat, att mitt ställningstagande till försäkringsfrågan, som det då gällde, icke alls var föranlett av fruktan för de ekonomiska konsekvenserna av en arbetslöshetsförsäkring. Jag anser nämligen icke, att denna sida av saken är den viktigaste — även om den är viktig. Enligt min mening äro de principer, efter vilka dessa förslag utformas, ännu viktigare. Då jag kom in i den kommitté, som jag nyss nämnde, hade jag en tämligen stadgad uppfattning om att jag borde biträda ett förslag om försäkring, och det var först sedan jag längre fram fick tillfälle att grundligt sätta mig in i sammanhanget mellan en försäkring och arbetsmarknadsproblemet i dess helhet, som jag nödgades ställa mig avvisande.

Man kan säga, att det är samma principer, som gå igenom såväl försäkringsfrågan som frågan om beredskapsarbeten. Jag skall här icke uppehålla mig

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)
 vid detaljer utan endast syssla med en av de principer, som jag anser viktigast, nämligen frågan om till vilken lön den arbetslöse skall anses böra antaga arbete.

I det förslag till arbetslöshetsförsäkring, som nyligen framlagts, heter det i 15 §, att erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning, att det är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete. Samma princip går igenom den tjocka lunta, som vi här i dag äro i färd att remittera till utskottet och som avser bekämpande av arbetslösheten genom de ifrågasatta stora anslagen. De arbetslösa skola icke behöva taga en lägre lön än de »vanliga» — det kan väl översättas med de av fackföreningarna bestämda lönerna. Jag förstår så innerligt väl, att regeringen härvidlag endast är ute i det vällovliga syftet att vilja lyfta oss ur krisen så att säga uppifrån. Man vill icke, säger man, gå in för en nedpressning av lönerna, ty detta skulle endast leda till minskad köpkraft. Genom den föreslagna anordningen skulle det kunna bli större efterfrågan på varor, större varuutbyte, och på detta sätt skulle man kunna få maskineriet i gång. Jag vill gärna erkänna, att detta är så sant som det är sagt, för den händelse man kan åstadkomma en större köpkraft hos *hela folket*.

Regeringen har nu i denna svåra tid knappast lov att vara arbetarregering uteslutande, utan regeringen måste vid uppgörande av sina förslag taga hänsyn till hela folkets intressen. Detta har man också i propositionen sökt uttrycka: departementschefen yttrar på sidan 75 i fråga om den fria marknadens löner, »att i själva verket vill samhället söka genomföra sitt arbetsanskaffningsprogram med hänsyn till samhällets intressen i dess helhet». Jag vill tacksamt notera detta, men jag kan icke hjälpa, att jag ändå har svårt att förstå, hur stor del av Sveriges folk, som skall kunna få ökad köpkraft genom att man söker hålla uppe lönerna på den nivå de nu ha eller i varje fall, då det gäller de arbetslösa, icke hänvisar dem till arbete, som är lägre betalt än arbete på den öppna marknaden. Ty det är på det sättet, att 40 % av Sveriges folk är avhängigt av jordbruket och dess binärningar. Kan man nu tänka sig, att genom att man stimulerar marknaden, genom att 60,000 à 90,000 arbetare få arbete till den fria marknadens löner, d. v. s. en inkomst, som väl går upp till dubbla beloppet av vad dessa arbetare redan ha — ty de kunna icke nu leva utan inkomst, varifrån de sedan få den — kan man tänka sig, säger jag, att en sådan anordning skall kunna rycka med sig lönerna eller arbetsinkomsterna för landets jordbrukare. Är detta möjligt, ja, då är ju det hela bara tacknämligt. Men jag kan icke förstå, att det skall kunna bli fallet, ty dessa 160 miljoner kronor, som kastas ut på arbetsmarknaden, kunna visserligen komma att medverka till att industrien kommer igång och till att vissa företag få det bättre än förut, men de kunna icke åstadkomma, att vad vi jordbrukare skola byta oss till av industrien blir billigare. Det hela går snarare ut på att befästa det svalgt, som finnes mellan näringarna och mellan skilda företagargrupper här i landet.

Man menar, att det är obehagligt att anbefalla den arbetslöse att taga ett arbete, som är lägre betalt än den i orten vanliga lönen. Ja men, herr socialminister, om Sveriges jordbrukare hade vägrat att taga lägre lön än den vanliga under de sista åren, hur hade det gått i Sveriges land då? Hur hade det blivit, om vi sagt ifrån, att vi icke längre göra något arbete, då vi icke få betalt som förut eller i varje fall då vi bara få hälften mot vad vi fått förut? Hur skulle samhället i detta ögonblick sett ut, om vi alla gått ifrån våra sysselsättningar och sagt, att det vore oskäligt att begära, att vi skulle arbeta för en så usel lön som den vi haft. Herr socialministern vet dock, att »lönerna» — produkterna — vid jordbruket ligga ungefär på samma nivå i kronor räknat

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

som år 1914, medan vad vi behöva köpa och byta oss till från andra näringsidkare i många fall i detaljhandeln är 100 % dyrare.

Vad beror arbetslösheten och svårigheterna måhända på? Jag tror för min del, att det hela har sin grund i minskat varuutbyte i världen och minskat varuutbyte *inom landet* mellan olika kategorier av landets folk. Kanhända är det till syvende og sidst jordbrukskrisen man måste angripa på ett effektivt sätt för att få det hela i gång. Det är, menar jag, fullständigt orimligt, att medan lönerna på vissa områden ännu hållas kvar på nästan samma nivå som under de goda åren, man skall vid jordbruket producera till priser, vilka, som jag nämnde, ligga på 1914 års nivå.

Det är uppenbart, att om jag trodde, att regeringens förslag, som präglas, som man säger, av en klar optimism, verkligen skulle leda till det man hoppas, jag skulle vara den förste att gå med på detsamma. Men är det så, att man kan tänka sig, att regeringen sitter inne med några garantier — nåja, det skall man icke begära, men kan man våga tro ens, att regeringens hopp är grundat?

Jag såg i det socialdemokratiska regeringsorganet i går en ledare, där man talade om att det icke bara var den svenska regeringen, som funnit på detta idealiska recept för att rädda oss ur krisen, utan att även i England, en av dess främsta nationalekonomer hade kommit till den uppfattningen, att detta var den väg man borde gå. Man hade visserligen icke riktig klarhet i om parlamentet och det engelska folket i dess helhet skulle anamma förslaget, men man uttalade den önskan, att vi här i landet skulle komma först med ett förslag av denna art, »för den händelse det nu visade sig», som det hette, »att det komme att ha någon betydelse». Ja, vi ha ju sett, hur nationalekonomerna »räddat» världen ur krisen nu i tre, fyra års tid med det ena förslaget efter det andra. *Men krisen har envisats att vara kvar.* Man har icke kunnat få bort den med alla förslagen, även om man i stor utsträckning följt dem. England, det land man åberopade i tidningsartikeln ifråga, har nog försökt åtskilliga metoder att bekämpa arbetslösheten, men man kan säga, att ingen av metoderna hittills visat sig vara effektiv. Jag tror, att då nationalekonomer från olika riktningar komma och påstå, att felet ligger här eller där, att räddningen är att söka på den ena eller den andra vägen, man får taga deras uttalanden med en ganska stor försiktighet. I själva verket fortfar krisen att följa de spår den slagit in på, och jag tror, att vi måste, som jag någon gång förut här under årens lepp siat om, gå den tunga vägen mot den *utjämning*, som är nödvändig, om vi skola komma ur krisen. Den vägen karakteriseras av många som en »väg tillbaka», som vi icke få beträda. Men är det så, att vi med en naturlags nödvändighet — de ekonomiska lagarna äro i mycket släkt med naturlagarna — *måste* gå vägen tillbaka, är det bättre att vi göra det — för att sedan ånyo kunna gå framåt. Det är bättre än att försöka genom genvägar komma förbi det levande livets verklighet. Så länge det i de olika länderna i världen finns en mycket stor del av jordbruksbefolkningen, vars lönenivå pressats ned oskäligt jämfört med lönenivån inom andra näringar och företag, skall man icke i de skilda länderna lyckas bekämpa krisen och icke lyckas komma ur den. Det hjälper icke, om man renoverar den övre våningen i samhället, så länge grunden är snedvriden. Och grunden är snedvriden, så länge förhållandena äro sådana som de äro i detta fall.

Jag tror sålunda, att den föreslagna vägen, som uppenbarligen leder till ett fastläsande och i varje fall en förlängning av krisen, endast kommer att utmytna i ett utminuterande av smärtorna. Kanhända går det hela därigenom en smula saktare, men vi få i alla fall vara beredda på att vi måste ned till vad jag kallar ett jämviktsläge i fråga om löner och förhållanden som beröra bytesmöjligheterna. Ty, som jag sagt: så länge stora kategorier av världens folk äro ur-

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)
 ståndsatta att tillbyta sig vad de behöva, därför att deras arbete värderas så ringa, kan det aldrig bli någon verklig rörelse i hela maskineriet.

Nu tänker jag mig, att det från regeringsbanken kommer att svaras vad man framhållit också i propositionen, att man vill hjälpa upp alltsammans och därmed även jordbruket. Då frågar jag herr socialministern: hur sker detta? Om man säger, att man skall söka hålla lönerna uppe inom industrien och föra upp lönenivån inom jordbruket till samma nivå, undrar jag, på vad sätt detta skall ske. Skall det ske genom tullar, skall det ske genom monopol? Eller skall det ske genom subventioner? Vi ha ju nu stödlån åt jordbrukare, snart ha vi stödlån åt hantverkare, och sedan få vi väl taga till stödlån hela vägen utefter, om vi skola kunna uppehålla köpkraften — och livet — hos dessa kategorier. Jag tror icke — allvarsamt talat — att regeringen vet hur det skall gå till att lyfta upp dem, som nu äro sämst ställda i lönehänseende i landet, om man följer de vägar man här skisserat.

Jag har, herr talman, klart för mig, att i denna tid av svårigheter och nöd man får ge avkall på sina krav i mycket stor utsträckning, kanhända för att icke den stora ofärden skall komma. Jag kan förstå, att man nu kan få gå in på vägar, som i viss mån bjuda oss emot, som anse, att man borde ha arbetsmarknaden, löne marknaden, något så när fri. Men jag vill ändå ha ut sagt, att det är synnerligen viktigt, att man vid utformandet av dessa förslag har klart för sig, att det icke lär lyckas att på det sättet rädda samhället ur krisen, och att även om man nu går in för åtgärder, som för stunden kanske giva lättnad, man ändå måste gå i riktning mot den stora utjämningen. *Den vägen måste vi gå, om vi skola kunna tänka oss, att det skall bli utbyte av produkter i landet.*

Jag har, herr talman, med dessa ord velat uttala min mening. Jag tror, att även om man är den enkle mannen i ledet, har man rätt och kanhända också *skyldighet* att göra detta.

Häruti instämde herr andre vice talmannen *Magnusson*.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Vissa av de reflexioner, som framfördes av herr Carlström, ge mig anledning till några repliker.

Herr Carlström undrade, om det framlagda förslaget skulle komma att leda till, att de produkter, som jordbrukarna behövde köpa, skulle bli billigare. Jag skulle för min del vilja ställa den frågan i allmänhet: Befinna vi oss i den situationen här i vårt land och i världen i övrigt, att vi överhuvud taget ha intresse av, att något blir billigare? Ha vi inte i stället kommit i det läget, att vi allvarligt få fråga oss, om det inte är nödvändigt att hejda priset på alla områden?

Herr Carlström har nog märkt, att den tanken blivit allt starkare i hela världen, att en vändning i krisen måste sökas i en utjämning uppåt och inte i en utjämning nedåt. De svenska statsmakterna ha aldrig — aldrig skola vi inte säga, men de ha inte i denna kris åtminstone försökt att reglera några priser nedåt. Det har icke från statsmakternas sida vidtagits åtgärder för att få jordbrukets produkter att sjunka i pris, men väl har det vidtagits åtgärder för att hindra priset på jordbrukets produkter. Under sådana förhållanden kan man väl ha rätt att fråga sig, om det kan vara ett samhällsintresse att på ett område, nämligen i fråga om arbetslönerna, låta samhället inträda och reglera priserna nedåt. Det skulle bli det enda fall, då man från statens sida med dess ekonomiska tvångsmakt, om jag så får uttrycka mig, skulle gå in för att reglera priserna nedåt. Menar man, att man kan åstadkomma någon

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

lyftning i det ekonomiska läget genom att sätta igång arbeten av det slag, som brukar förekomma från statens sida, måste ju ett bestämmande av lägre löner än de, som vanligtvis gälla i marknaden, innebära en reglering nedåt av lönerna från statens sida. Det är väl knappast förenligt med statens opartiskhet att uppträda på det sättet.

Jag vill emellertid sluta, där jag började. Detta förslag innebär otvivelaktigt icke, att priserna på de produkter, som jordbrukarna behöva köpa, bli billigare, och konsekvensen härav taga vi gärna från vår sida: Vi vilja inte heller, att jordbrukets produkter skola bli billigare, och det ingår inte i detta förslag. Men det är inte den föregående talaren obekant, att det från regeringens sida har förklarats, att vi på regeringshåll äro medvetna om, att samhällets ingripande måste ske mångsidigt och allsidigt och inte bara på en enstaka punkt, och jag tror, att vi ha visat och komma att visa, att vi mena detta också.

Jag räknar med, att den svenska riksdagen skall kunna ha sådan förmåga att övervinna gamla fördomar, att vi skola kunna göra ett ingripande i landets ekonomiska liv mångsidigt och tvärs över hela det ekonomiska livet.

Herr Carlström har den uppfattningen, att det inte kan bli någon vändning, förrän allting sjunkit till botten. Det måste bli en utjämning, säger han. Allting måste tydligen enligt herr Carlströms mening ned till den lägsta nivå, som överhuvud taget existerar. Jag undrar, om vi skola nöja oss med en sådan dådlöshet. Vi måste inse, att detta innebär nöd för alla inbyggare i samhället och ruin för alla företagare, de må vara industriidkare eller jordbrukare.

Herr Carlström talade om, att det finns ekonomiska naturlagar. De ekonomiska företeelserna äro nog inte beroende av det, som vi bruka kalla för naturen, utan äro en produkt av människornas ekonomiska handlande, och vi människor anse ju, att vi äro förnuftiga väsen. Då kan det inte vara orimligt, såsom man nu också försöker runt om i världen, att bemästra människornas egna handlingar och göra försök att få krisen att vända.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag ber att få säga några ord vid denna remiss.

Regeringen avser ju med denna proposition, att man skall frångå reservarbetsprincipen och gå in för beredskapsprincipen, det vill med andra ord säga, att man skall betala mera för det arbete, som utföres, än hittills. Jag vill ge ett exempel på, hur det kan gå.

Jag bor i närheten av Frösön i Jämtland, där två särskilda arbeten utförts, det ena för municipalsamhället Hornsberg och det andra för fjärde flygkåren. Arbetena ha utgjorts av två vattenuppfodringsverk, som byggts samtidigt. Hornsbergs municipalsamhälle har anlitat reservarbetsvägen och har fått sin anläggning ofantligt mycket billigare än flygkåren, som anlitat beredskapsvägen. De två anläggningarna ha också så väsentligt olika kapacitet. Hornsbergsanläggningen har en kapacitet av 21 kubikmeter i timmen, under det att flygkårens anläggning har en kapacitet av endast 6 kubikmeter i timmen. Vid Hornsberg är det vidare cirka 1,600 meter tryckledning men vid flygkåren blott något över 1,000 meter. Den anläggning, som är tre eller fyra gånger större, är likväl inte stort mer än hälften så dyr. Vid arbetet med grävningen, som var det huvudsakligaste arbetet, ty rören skulle läggas på ett djup av 2½ meter, förtjänade arbetarna vid Hornsbergsanläggningen cirka 4 kronor 70 öre om dagen. Vid flygkårens anläggning var motsvarande dagsförtjänst 18 kronor, och det har sagts mig, att arbetarna vid denna anläggning inte vågade arbeta med full fart, ty då skulle avlöningen blivit

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)
 alldeles oskäligt hög. Anläggningen vid Hornsberg kostade 57,800 kronor och flygkårens nära 100,000 kronor. Det borde i fråga om kostnaderna ha varit minst tvärt om.

Jag anser, att det slösas bort alldeles för mycket pengar, där man skall gå efter avtalsenliga löner. Pengarna skulle räcka till mycket flera arbetare, om man ginge den billigare vägen, och hur pengarna skola räcka till i framtiden, om man går den väg, som regeringen föreslår, kan jag inte förstå.

Jag skulle vilja hänvisa till förhållandena på 1870- och 1880-talen. På 1870-talet var det gott om pengar i landet, ungefär som under krigstiden, men hur blev det ställt på 1880-talet? Jo, då liknade förhållandena mycket de nuvarande, men man redde sig fram i alla fall, och det blev inga egentliga katastrofer, ty man rättade, så att säga, munnen efter matsäcken. En bonde kunde då ha en dagkarl på vintern för 50 öre om dagen och kost. Det nöjde arbetaren sig med, och han levde. Men hur är det nu? Nu kan inte en bonde få en arbetare för ett skapligt pris, ty arbetaren räknar med beredskapsarbetsprisen, och då finns det ju ingen möjlighet för bonden att hålla sig med dräng eller dagkarl. Inom min kommun — och jag känner flera kommuner, där förhållandena äro enahanda — har större delen av bönderna nödgats avstå från både dräng och dagkarl och slita själva så gott de kunna, ty skulle de lega arbetare, skulle det absolut gå bakut för dem. Det finns ingen möjlighet för en bonde att betala de löner, som arbetarna fordra för närvarande. Arbetarna ha emellertid anspråk icke blott på hög lön utan även på andra förhållanden och fordra, att det skall vara god kost. På 1880-talet kunde de nöja sig med mycket enklare kosthåll, men nu skall det vara som bröllop på bordet. Ja, det är så stor skillnad mellan 1880-talet och nu ifråga om anspråk, att det finns ingen likhet alls.

Det är givet, att var och en har vissa anspråk, men man måste enligt min mening, om man skall kunna slå sig fram i fortsättningen, rätta munnen efter matsäcken. Jag tror detta är alldeles nödvändigt. Att på konstlad väg hålla uppe en onaturligt hög avlöning för både den ene och den andre — man skall ju inte få sänka lönerna för statstjänarna heller, utan de skola hållas uppe precis som om man levde i en god tid — tror jag inte går i fortsättningen. Att hålla uppe en hög levnadsstandard är ju A och O hos den socialdemokratiska falangen här i riksdagen. Avlöningarna skola hållas uppe oförändrade, trots att alla varor fallit i pris, så att levnadskostnaderna för närvarande absolut inte äro högre än på 1880-talet. Vissa saker, som ingå i levnadskostnaderna, äro till och med billigare nu. Den, som vill hushålla, kan leva billigt, det är min uppfattning. Men att som sagt på konstlad väg hålla uppe onaturliga priser, som om vi hade en gyllene tid nära in på oss, är inte möjligt. Om de dåliga tiderna skulle fortsätta ett eller två år till, var hamna vi då? Det går väl inte för staten lika litet som för den enskilde att bara låna pengar. Om man lånar pengar, måste man ju betala ränta, men här är det meningen att lägga ned pengar på en hel del arbeten, som inte lämna någon avkastning. Man skaffar pengar på olika sätt, genom högre inkomstskatt, högre arvs-skatt o. s. v., men härigenom minskas ju skatteobjektens bärkraft för framtiden, och länemedel skola återbetalas. Jag kan som sagt icke följa regeringen på denna väg.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! I anledning av den siste ärade talarens anförande skulle jag vilja säga, att det är väl inte så förfärligt svårt att hysa den uppfattningen, att andra äta för mycket, när man redan är mätt själv. När man har det någorlunda välordnat själv och inte behöver dragas med ekonomiska bekymmer, är det ganska klart, att det går att tillägna sig

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

en sådan uppfattning som den, åt vilken här givits uttryck från den siste talarens sida.

Jag undrar emellertid, om inte denna fråga för herr Olofssons i Digernäs vidkommande ligger till på samma sätt, som när herr Olofsson i fjol talade om statstjänarnas löner. Jag märkte, att när herr Olofsson skulle i pressen försvara de uttalanden, som han gjort i riksdagen, kröp han fegt ifrån vad han här sagt, och det visade sig, att vad han refererade till tidningarna stämde inte alls överens med de stenografiska referaten av hans tal i riksdagen. Jag tycker, att man i riksdagen borde kunna inskränka sig till att giva tillkänna en mening, som man också är beredd att stå för.

Herr Olofsson i Digernäs säger, att förr kunde man få en arbetare för 50 öre om dagen. I fråga om kosten rekommenderade ju herr Olofsson statstjänarna i fjol att leva på surmjölk, och det är väl den kost, som herr Olofsson anser, att en arbetare kan komma i åtnjutande av utöver 50 öre om dagen. Jag tycker, att de, som ha sådana orimliga uppfattningar som herr Olofsson i Digernäs, skulle väl ändå inte med anspråk på att man skall taga dem på fullt allvar framföra sina synpunkter här i riksdagen. Det är väl knappast tänkbart, att ens det frisinna partiet, som väl herr Olofsson gör anspråk på att företräda, vill allvarligt göra gällande, att arbetarna skola leva på en standard sådan som den, vilken herr Olofsson i Digernäs här rekommenderade.

När det gäller frågan i dess helhet, skulle jag i anledning av herr Carlströms uttalande vilja säga några ord. Det har från herr Carlströms sida gjorts den anmärkningen, att det vore fråga om att betala de arbetare, som skulle bli sysselsatta vid beredskapsarbetena, avtalsenliga löner, och herr Carlström säger, att detta är någonting oriktigt och kan inte leda till den utjämning, som herr Carlström framhåller såsom alldeles nödvändig. Jag tror emellertid, att man inte får göra sig den föreställningen, att krisen kommer att vare sig avskaffas eller i nämnvärd utsträckning förändras genom de arbeten, som det här är fråga om att anordna. Men hur är läget i kommunerna för närvarande? Det är ju ändå på det sättet, att statens kostnader för de reservarbeten, som hittills förekommit, eller nödhjälpsarbeten, som de populärt kallas, tillsammans med kommunernas direkta kostnad för statskommunala arbeten äro ju inte de enda kostnader, som förekomma för arbetena ifråga. Det framgår nämligen av utredningar, som verkställts, att ett betydande antal av dem, som placerats vid dessa nödhjälpsarbeten, måste, utöver den inkomst, vederbörande arbetare får av arbetet, för sin familj uppbära fattigvårdsunderstöd, och till de kostnader, som talats om här i debatten, måste man alltså lägga kommunernas utgifter för detta ändamål.

Men hur är läget för en hel del av de fattiga industrikommunerna i dessa dagar? Det lär inte vara någon hemlighet vare sig för herr Carlström eller för någon annan i denna kammare, att en hel del av de fattiga industrikommunerna sakna möjlighet att lämna de bidrag till familjernas uppehälle, som äro nödvändiga utöver den inkomst, som arbetarna få vid nödhjälpsarbetena. Om man skulle fortsätta att bedriva arbetena såsom hittills, är det uppenbart, att det går till en katastrof för en hel del kommuner. Härtill kommer en icke oväsentlig omständighet, nämligen att en hel del kommuner nödgas avböja statskommunala nödhjälpsarbeten, alltså nödhjälpsarbeten med bidrag från staten, därför att de sakna möjlighet att skaffa fram de medel, som äro erforderliga för att täcka kommunens bidrag till dessa arbeten.

Under sådana förhållanden är det ju ändå uppenbart, att här nödvändigt måste ske en förändring i den politik, som bedrivs med dessa arbeten, för den händelse det överhuvud skall bli möjligt att sysselsätta några arbetare där och göra det på ett sådant sätt, att de kunna få något nämnvärt för sitt

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)
och sina familjers uppehälle. Då det nu icke går att skaffa medel genom kommunerna ens på samma sätt, som man hittills kunnat göra, så tycker jag det borde vara uppenbart även för herr Carlström, att det inte går att längre fortsätta med den politik, som hittills förekommit.

Det har här talats om nödvändigheten att åstadkomma jämvikt, och herr Carlström sade, att vi måste komma ned till botten för att sedan börja om igen från början. Ja, detta är ju ett ganska allmänt hållet uttalande, och det vore utomordentligt intressant för att kunna bedöma den sakliga innebörden hos den ståndpunkt, som ligger bakom detta herr Carlströms uttalande, att få litet närmare preciserat, vart han menar att vi måste komma, innan vi kunna börja att gå framåt igen. Menar han liksom sin partivän Olofsson i Digernäs, att vi måste komma ned till den lönestandard, som karakteriseras av 50 öre om dagen i kontant lön och en kost av surmjölk, och att vi, först sedan vi kommit så långt ned, kunna börja att sträva framåt igen för att söka åstadkomma något bättre? För att kunna bedöma, om detta är ett uttryck för den borgerliga ståndpunkten i allmänhet i riksdagen, vore det intressant att få veta, om såväl högerns som bondeförbundets och de frisinnades åsikter i denna fråga inneslutas i den uppfattning, varåt Carlström och Olofsson i Digernäs givit uttryck. Det vore, som sagt, utomordentligt intressant att få riktigt besked om vad man menar i detta avseende, ty med utgångspunkt därifrån och med ledning av vissa andra förhållanden har man möjlighet att bedöma vad det är fråga om, då herr Carlström uttalar sig på ett sådant sätt, som han gjort i debatten vid remissen av denna fråga.

Jag har ingenting emot, och det vill jag gärna giva tillkänna även å mina partivänners vägnar, att man här eftersträvar en utjämning i lönehänseende. Men, herr Carlström, och ni övriga, som dela hans uppfattning, det är väl ändå inte med dem, som sysselsätts i beredskapsarbetena, som man härvidlag har att börja. Det finnes dock personer, som ha löner, liggande avsevärt över vad som behövs för att täcka vad man allmänt kallar levnadskostnaderna. Jag tycker, att om vi skola åstadkomma en utjämning i detta hänseende inom samhället, så få vi väl ändå söka börja litet högre upp än vad herr Carlström och hans partivänner visat sig benägna att göra, då det gällt att diskutera lönespörsmål här i riksdagen. Börja gärna med dem, som ha sådana löner, att man icke kan säga, att de äro ovillkorligen erforderliga för att täcka levnadskostnaderna, och icke heller för att utgöra skäligen ersättning för den arbetskraft, som vederbörande lämna samhället! Börjar man där och rensar upp och ser efter vad som är att taga på det området, så kan man ju sedan diskutera, vad man kan åstadkomma i andra avseenden och på andra håll. Jag tror emellertid, ja, jag är förvissad om, att vi skola få hålla på ganska länge, innan vi kunna förmå de borgerliga i riksdagen att börja i vad vi kalla den rätta ändan, när det gäller att åstadkomma den utjämning i lönehänseende, som man alltid deklamerar om här i riksdagen, men som man, när det gäller att genomföra den i praktiken, visar ringa eller ingen vilja att åstadkomma.

Jag vill också säga ett par ord om förslaget till beredskapsarbeten, sådant det här föreligger. Jag har tyckt mig finna i detta förslag, att man i stor omfattning tillgripit den bokföringsåtgärden, att man flyttat över arbeten, till vilka anslag tidigare beviljats under respektive huvudtitel, till denna lista över beredskapsarbeten, som skola anordnas för de 160 miljoner kronor, om vilka diskussionen här närmast rör sig. När riksdagen i fjol på förslag av herr Carlströms partikamrater i regeringen beviljade 4 miljoner kronor till Inlandsbanan, stod det, mig veterligt, ingen diskussion i riksdagen, huruvida dessa arbeten skulle betalas med avtalsenliga löner eller ej. Det var över-

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

huvud ingen, som tänkte på, att det skulle vara lämpligare att i stället betala dessa för staten nödvändiga, ordinarie arbeten med nödhjälpslöner. Det förhåller sig på samma sätt även med de flesta andra arbeten, varom här är fråga. Jag skall som exempel härpå nämna anslaget till vissa byggnader för sinnessjukvården. Det har alltsedan 1928 beviljats några miljoner årligen för dessa byggnadsarbeten, vilka ingå i ett tioårigt byggnadsprogram. Följande års riksdag beviljade över 6 miljoner kronor för detta ändamål. Men icke sattes det då i fråga vare sig från riksdagens eller regeringens sida och icke heller från herr Carlströms sida, att man skulle avlöna arbetarna vid dessa arbeten med nödhjälpslöner. Nu återigen tycks det vara meningen på vissa håll, att man skall övergå till att avlöna dem, som skola sysselsättas i de nödvändiga arbeten, varom här är fråga, med löner, på vilka de icke kunna försörja sig. Ty detta måste bli följden, om man ämnar bedriva samma lönepolitik på detta område, som när det gäller de nödhjälpsarbeten eller reservarbeten, som för närvarande utföras i arbetslöshetskommissionens regi. Jag tillåter mig framhålla, att vi betrakta det såsom en naturlig sak, att de arbeten, som här anordnas och som äro nödvändiga statliga arbeten, skola betalas med sådana löner, som avtalsenligt gälla för dylika arbeten. Härjämte vill jag ge uttryck för den uppfattningen från vår sida i detta spörsmål, att det helt enkelt icke går, om man vill bereda de arbetslösa möjlighet att erhålla en inkomst, sådan att de kunna försörja sig på den, att det icke går att längre fortsätta med den lönepolitik, som hittills förekommit. Här talar man från borgerlig sida om att man ämnar upp en understödsgaranda. Ja, men detta kan man väl inte göra på ett bättre sätt än genom att lämna arbetarna löner, på vilka de icke kunna försörja sig, och sålunda tvinga dem att överlämna sina familjer åt fattigvården för att på den vägen erhålla de bidrag, som äro erforderliga för deras uppehälle.

Jag tillåter mig, herr talman, att alldeles bestämt understryka den uppfattningen, att arbetarna här i landet sannerligen icke vilja bli fattighjon, utan de vilja ha arbete, på vilket de kunna försörja sig. Den hemställan de rikta till riksdagen och regeringen är den, att samhället skall göra sin plikt och i det avseendet ge dem arbete, på vilket de kunna försörja sig, så att de bli befriade från det de betrakta såsom förnedrande, nämligen att nödgas tigga hos fattigvården om de smulor, som äro nödvändiga för arbetarnas och deras familjers uppehälle.

Herr Carlström: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet frågade mig, om vi egentligen ville ha lägre priser här i landet. Ja, är det fråga om att få mindre än 7 öre för mjölken eller 1 krona 60 öre för smöret, så är det ju klart, att man är betänksam för att gå lägre. Men herr statsrådet lär väl ändå ha klart för sig, att det inte bara är fråga om pengar, då man nu talar om en utjämning, utan att det är fråga om att byta varor. Om jag skall betala för en kostym eller för andra nyttigheter, som jag behöver, dubbelt så mycket som före kriget men alltjämt få samma pris för mina produkter, så kan jag icke få någon kostym. Det är helt enkelt så ställt, att vi jordbrukare inte kunna få vad vi behöva, vi kunna inte hjälpa till att sätta det hela i gång, vår köpkraft är slut. Jag uppskattar livligt herr statsrådets och chefen för jordbruksdepartementet intresse för jordbruket, det säger jag ärligt, och han har i år liksom förr visat, att han förstår jordbrukarna ganska bra, men jag kan ändå inte få klart för mig, på vilka vägar vi skola kunna lyftas upp, så att vi få möjlighet att byta varor med varandra.

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

Herr Andersson i Stockholm frågar, vad jag menade, när jag talade om att vi skulle gå tillbaka eller till botten och om jag ville, liksom herr Olofsson i Digernäs, plädера för att arbetarna skulle avlönas med 50 öre om dagen och få nöja sig med enklare kost. Härtill vill jag svara, att jag inte vill, att det skall gå till på det sättet, att vi alla skola få det sämre, ty det behöva vi inte få nu, om en utjämning företages. Vi skulle tvärtom få det bättre, förutsatt att vi bytte varor rättvist med varandra. När priserna på hemmamarknadens industriprodukter kommit ned så långt, att vi kunna byta till oss vad vi behöva för våra bostäder, för tapetsering av ett rum, för strykning av ett tak eller vad som nu skall göras, för samma priser som 1914, då vill jag inte, att vi skola gå längre ned. Men om herr Andersson vill gå ned så långt, det vet jag däremot inte. Det gäller alltså att få ned lönerna till 1914 års nivå, men då säger herr Andersson, att det är omöjligt, ty då svälta arbetarna ihjäl. Ja, det blir kanske svårt under den tid, som denna utjämning pågår, men om jag är skraddare och han är skomakare och han sänker priset på skorna med 5 kronor paret och jag sätter ned priset på kostymen med 15 kronor och vi sedan byta, så behöver ju ingen av oss svälta, eftersom det blir en utjämning på det sättet. Det blir mindre i pengar, men det blir inte mindre nyttigheter. Tro verkligen herrarna, att det kommer att visa sig möjligt att låta vissa kategorier av vårt folk stå kvar vid en penninglön sådan som den nuvarande, då jordbrukarna få nöja sig med hälften eller tredjedelen därav, relativt sett? Om jag kan byta ut ett dagsverke av herr Andersson mot ett dagsverke av mig, då ha vi, under förutsättning att våra dagsverken äro jämförliga, kommit därhän, att »botten är nådd». Jag kan visserligen inte tänka mig, att det skall kunna bli en sådan nivellering, att det inträder en absolut riktig jämvikt, men jag menar, att vi skola komma därhän, att vi *kunna* byta varor med varandra. Nu kanske herr Andersson förstår, vad jag menar. Men ett sådant byte vill han inte vara med om.

Vad som i den kungl. propositionen föreslås är, menar jag, ett fastläsande av löneläget, som i fortsättningen kommer att leda till ojämnheter och till svårigheter för jordbrukarna och för de industriarbetare, som nu ha de lägre lönerna. Om man från socialdemokratiskt håll ville söka sätta sig in i hur läget verkligen är, tror jag, att man skall få klart för sig, att den väg, som man här föreslår, är en mycket riskabel väg.

Herr Andersson i Stockholm kom till slut med den vanliga historien, att man skall börja i rätt ända. Han menar alltså, att man skall börja med generaldirektörer och andra spetsar inom staten. Kanske vi skola ytterligare sätta ned riksdagsmännens arvoden också, ty de äro ju fortfarande rätt så högt uppe, men det vill han icke. Vad betyder det för oss och vad ha vi för glädje av att jämföra oss med det fåtal som ha höga löner. Det är herr Andersson i Stockholm och jag, som skola byta varor, och då skola vi icke snegla åt dem, som ha litet mera betalt, ty det hjälper oss icke. Det där talet om, att allting ordnar sig, bara man får ned topplönerna, kan jag icke förstå. Nej, herr Andersson, det är de *stora* folkgrupperna, som det här är fråga om och det är mellan dem, som en utjämning skall ske.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Med anledning av herr Olofssons i Digernäs exempel på den skillnad i kostnad, som uppstår, när ett arbete utföres efter den s. k. reservarbetsmetoden och när ett arbete utföres efter den vanliga metoden, vill jag påpeka, att det finnes exempel, som snarare tyda på, att reservarbetsmetoden leder till högre kostnader för ett företag än den metod, som tillämpas i den öppna marknaden. Det är väl sannolikt, att det kan givas exempel i båda riktningarna.

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

Jag begärde emellertid ordet endast för att erinra kammaren om, att regeringen för att slippa alla sådana där föga talande enstaka exempel tillåtit sig verkställa en allsidig undersökning beträffande ett stort antal arbeten, som utförts under A.K:s regi, samt jämfört dem med arbeten, vilka utförts i kommunal eller enskild regi. Jag tycker icke, att det tjänar något till att diskutera, hur det förhåller sig i dessa avseenden, förrän man har fått utredningsresultatet klart. Det föreligger vissa preliminära siffror, men de säga icke särdeles mycket. Om de ha någon tendens, är det i alla fall den, att arbeten, utförda i A.K:s regi till lägre löner, äro dyrbarare än motsvarande arbeten, utförda i annan regi. Skall man alltså av det preliminära resultatet kunna utläsa en tendens, så är det den nyss nämnda. Det anser jag mig kunna konstatera.

Det må kanske tillåtas mig att göra en liten reflexion. Om det skulle vara så, att det mera slutgiltiga resultatet av undersökningen skulle giva samma bild, är det då så förfärligt mycket att hålla på, att de arbetare, som gå till dessa arbeten, ovillkorligen skola ha lägre inkomster, medan själva arbetets totalkostnad gärna får bli högre, än den eljest skulle komma att bli? Jag kan icke se, att detta kan vara någon så värdefull princip.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag begärde ordet, när jag hörde herr Olofssons i Digernäs anförande. Jag skall tillåta mig att anförda ett exempel, som visar en rakt motsatt innebörd mot det exempel, som han nyss gav här.

En vägstyrelseledamot i en av de större kommunerna i Norrbotten berättade för mig för en tid sedan, att ett stort schaktningsarbete, som utförts på en väg inom distriktet av vägstyrelsen, hade kostnadsberäknats till 22,000 kronor. Arbetet var av den arten, att det gick lätt att räkna ut vad det skulle kosta att utföra detsamma. Min sagesman sade mig, att arbetet säkert skulle utförts inom kostnadsberäkningens ram, om det utförts av vägstyrelsen själv. Men nu utfördes arbetet av arbetslöshetskommissionen och kostade 70,000 kronor. Därtill är att märka, att en del av de familjeförsörjare, som arbetat där och som hade stora familjer, likväl måste uppbära fattigvårdsunderstöd för familjens vidkommande under tiden. Det exemplet kan stå såsom motvikt till det exempel, som herr Olofsson i Digernäs lämnade. Jag förmodar att den undersökning, som nu håller på att verkställas, kommer att giva vid handen, att det förhåller sig så på många håll.

Jag skulle vilja uttala en vädjan till herr Hamrin, som ju uppenbarligen blir den man, som blir tungan på vågen, att han vid behandlingen av dessa spörsmål riktigt allvarligt övertänker, vad de nuvarande arbetslöshetsdirektiven innebära. Redan när jag för fem år sedan på uppdrag av mitt parti gjorde en liten undersökning på några av A.K:s arbetsplatser i landet, slog det mig, vilket demoraliserande inflytande de nuvarande direktiven ha på nödhjälpsarbetarna själva, och jag har icke haft anledning att sedan dess förändra mitt omdöme. Det är min bestämda uppfattning, att direktivens maximering av lönerna till en bestämd nivå, som icke får överskridas, medför en demoraliserande effekt, som är långt större och långt skadligare, än man i allmänhet tror. Om människor under årtal äro tvungna att taga nödhjälpsarbeten och arbetsledarna äro ålagda att se till, att arbetarna icke få komma över en ersättning av 3.50, 3.75 eller 4 kronor om dagen eller vad det nu kan vara på olika orter, medför en sådan inställning till slut, det kan inte hjälpas, att arbetena bli dyrare, än om de skulle ha utförts i öppna marknaden. Vidare vill jag påpeka, att den öppna marknadens löner här i landet ju i utomordentligt hög grad påverkas av exportindustriens löner, som sannerligen icke ligga i överkant över vad som är nödvändigt.

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

Jag ville ställa den frågan till herrar Carlström och Olofsson i Digernäs om de tro, att man här i landet på konstlad väg kan uppehålla ett högre pris på jordbrukets produkter, än vad man har på världsmarknaden, om man går in för en konsekvent nedpressning till det yttersta av arbetslönerna i industrien. Det skulle kanske icke skada, om herrarna gjorde en liten undersökning av förhållandena i ett av våra grannländer, där en del av jordbrukarna gjort gemensam sak med arbetsgivarna och pressat ned lönerna till hälften, ja, i vissa fall till och med till under hälften, av vad de voro 1928. Där har resultatet blivit, att all reglering i syfte att hålla jordbruksprodukternas priser på en hög nivå praktiskt taget visat sig lönlös. När industriarbetarklassen förlorar sin köpkraft, tvingas den till konsumtion av billigare varor, såsom strömming, sill, surmjölk och potatis, i stället för konsumtion av jordbruksprodukter, som ligga i ett högre prisläge.

Jag måste uttala min förvåning över att förhållandena på 1880-talet kunna stå såsom något ideal för herr Olofsson i Digernäs. Han tillhör ju ändå ett parti, som kallar sig för det frisinnade partiet. Jag har sannerligen aldrig uppfattat detta partis inställning i allmänhet på det sättet, att det strävade tillbaka till de förhållanden för landets arbetarklass, som rådde på 1880-talet.

Jag skulle till slut vilja ställa en fråga till samtliga, som nu få med den här frågans behandling att göra. När vi ha stor rikedom på råvaror, utomordentligt goda arbetsverktyg och utomordentligt god arbetskraft, ha vi icke då de möjligheter, som vi behöva för att framställa de produkter, som efterfrådas för att leva ett välbärgat liv i detta land? Är det då icke ett fattighedsbevis att stå så fullkomligt handfallen inför de ekonomiska lagarna som herr Carlström och säga, att här måste livet ha sin gång och att vi måste komma ned i vågdalen, ända till dess botten nåtts? Är det icke rimligt, att vi söka sätta en regulator på den här vågrörelsen, så att vi få nivån att stiga litet högre, när det är lågkonjunktur, än den eljest skulle komma att göra? Var det icke det, som låg bakom, när herr Carlström voterade för den reglering på sockerområdet, på spannmålsområdet eller på mjölkområdet, som nu är gällande och som gör, att priserna för de produkter, som omfattas av dessa regleringar, ligga avsevärt högre än världsmarknadens priser? Om vi på arbetarsidan ställa oss solidariska med de regleringar, som gjorts eller kanske komma att göras för att hålla priset på jordbruksprodukterna uppe på en högre nivå än världsmarknadens priser, borde vi icke då i gengäld också kunna få medverkan till en rimlig lösning av arbetslöshetsproblemet? När allt kommer till allt, kommer det säkerligen att visa sig, att jordbrukarna och arbetarna här sitta på samma gren och ha likartade intressen. Uppehålles icke köpkraften inom dessa grupper, blir det bara mera elände för oss alla.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr Lövgren påbördade mig något, som jag icke har yttrat och som jag icke alls menade, nämligen att jag skulle sträva tillbaka till 1880-talets förhållanden. Jag har bara dragit fram ett exempel, som visar, hur man då förför för att hålla sig från arbetslöshet. Då fick arbetaren för en billig penning arbete hos bonden. Det var bara ett exempel på hur man efter min mening borde förfara för att hålla arbetet i gång.

Det exempel, som herr Lövgren anförde gentemot mig, haltade betydligt. Han sade, att vägstyrelsen hade gjort upp en kostnadsberäkning för ett arbete. Arbetet utfördes sedan som nödhjulsarbete, och då blev det, säger herr Lövgren, mycket dyrare. Men herr Lövgren skulle också ha påvisat vad det skulle ha kostat, om man utfört det såsom beredskapsarbete. Då först hade det kunnat bli en riktig jämförelse. Att, som herr Lövgren här gjorde,

Vid remiss av propositionen nr 211. (Forts.)

komma och säga, att en vägstyrelse gjort en kostnadsberäkning för ett arbete men att arbetet blev mycket dyrare, när det utfördes såsom reservarbete, tycker jag icke är ett resonemang, som kan ställas emot det exempel, som jag hade anfört.

Herr Lövgren: Herr talman! Exemplet håller alldeles utmärkt, herr Olofsson i Digernäs, ty vägstyrelsen skulle ha anställt folk för att utföra arbetet, och om den hade fått det, hade arbetet utförts i egen regi till den öppna marknadens löner, alltså likvärdiga med de föreslagna beredskapsarbetslönerna.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till särskilda utskottet.

Härefter föredrogos övriga å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till särskilda utskottet propositionen, nr 213, med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 214, angående anslag till socialstyrelsen m. m.; samt

till särskilda utskottet propositionen, nr 215, angående anslag till vissa kostnader för arbetslöshetsförsäkringens organisation m. m.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 464 av herr *Linnér*; samt

till bankoutskottet motionen nr 465 av herrar *Linnér* och *Olsson* i Golvvasta.

§ 4.

Härpå föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 8 och bankoutskottets utlåtanden nr 20—27.

§ 5.

Vid härefter skedd föredragning av bankoutskottets memorial, nr 28, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del av bankoutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till lagar om ändring i vissa delar av lagen för Sveriges riksbank och av ansvarighetslagen för ledamöter i styrelserna vid riksbankens avdelningskontor ävensom till vissa ändringar i bankoreglementet och i avlöningsstaten för riksbanken m. m., dels ock väckt motion om skrivelse i fråga om reducering bland annat av gällande arvodesbelopp för fullmäktige i riksbanken, blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 6.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda första lagutskottets utlåtanden nr 30—33, andra lagutskottets utlåtanden nr 20 och 24—26 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 7.

Härupå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts memorial, nr 4, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen II: 308 angående beredande åt kommunal förvaltningsmyndighet i stad av ett avgörande inflytande vid beviljandet av tillstånd till linjetrafik inom stadens planlagda område.

Kammaren biföll utskottets hemställan samt beslöt överlämna ifrågavarande motion till behandling av lagutskott.

§ 8.

Ordet begärdes av

Herr **Holmgren**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta att med tio dagar utöver de sedvanliga förlänga tiden för avlämnande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 211, 212, 213, 214 och 215.

Denna hemställan bifölls.

§ 9.

Ordet lämnades här efter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att statsutskottets utlåtande nr 8 måtte uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

Kammaren biföll jämväl denna hemställan.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder mot utbredning av könssjukdomar;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt avlöningstillägg till lappfogden H. A. Cederberg;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande av ett av landsfiskal förskingrat förskott;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från tullavgift för ett här i riket förolyckat tyskt luftfartyg; och

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av lägenheten Kaunisvaara 3^s i Pajala socken m. m.; samt

från bankoutskottet, nr 115, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank m. m.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse; och

nr 16, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § lagen om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldandet av kostnaderna för reparation av en undervattensbåt;

nr 36, i anledning av väckt motion angående underofficeren på övergångsstat vid flottan O. A. Werins befordran till högre tjänst;

nr 37, i anledning av väckt motion om utvidgning av Skillingaryds skjutfält;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 16 av andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnader för delning av Svea hovrätt; och

nr 39, angående överlämnande till Kungl. Maj:t av tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1932/1933;

andra lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående viss ändring i förordningen angående befäl på svenska handelsfartyg m. m.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johanson</i> i Huskvarna	under	4	dagar	fr. o. m. den	28	mars,
» <i>Norsell</i>	»	4	»	»	29	» och
» <i>Hansson</i> i Vännäsby	»	3	»	»	30	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.21 e. m.

In fidem
Per Cronvall.